

BÁNYÁSZ PÉTER

Egy alternatív állam: a szicíliai maffia

A hidegháború megszűntével a terrorizmus mellett a szervezett bűnözés került a biztonságpolitikai fenyegetések középpontjába. Jelen tanulmányban a szicíliai maffia példáján keresztül kívánom bemutatni, milyen fenyegetést jelent egy szervezett bűnözői csoportnak az állam rendjébe történő beépülése. A Cosa Nostra történetén keresztül ismertetem a szervezet ideológiáját, felépítését, jellemzőit, amelyeket, mint látni fogjuk, egy alternatív állam ismertetőjegyeit viselik magukon.

A következőkben azokat a Sziciliában létrejövő és a mai napig aktív maffia működésében megmutató hasonlókat kívánom feltárni, amelyek elméletem szerint egy alternatív állam jellemzőit hordozzák magukban.

Nehéz a maffiáról pontos információkat szerezni. Ennek egyik legfőbb oka, hogy olyan földalatti társaságról beszélünk, amelynél a titoktartás megszégését halállal büntetik. Létrejöttéről, egyáltalán: a létezéséről számos legenda terjedt el, amelyeket, mint később látni fogjuk, sok esetben maga a maffia híresztelt.

Jelen tanulmány az 1860 és 2003 közti időszakot vizsgálja. A terjedelmi korlátok miatt nincs lehetőségem az egyes hivatkozott források hosszabb elemzésére, ismertetésére, ezért a témához közvetlenül kapcsolódó részekre szorítokozom.

Ahhoz, hogy a maffia felépítését összevehetjük egy állam felépítésével, meg kell vizsgálnunk magát az állam fogalmát. Ehhez a *Politikai Enciklopédia* magyarázatát hívom segítségül: „Az állam a politikai társulások egyik formája. [...] Machiavelli szerint az állam egy autonóm, e világi alakulat, amely a maga sajátos erkölcsét követi – ez az »államrezon«; Jean Bodin az állam szuverenitásnak nevezett tulajdonságára, vagyis az állam mindenekfölött álló, kivételes jogkörére fekteti a hangsúlyt, melynek birtokában lehetősége van arra, hogy törvényeket alkosson, illetve hogy azokat alkalmazza és betartassa. A hatalmi apparátusként felfogott állam – melynek fő célja a hatalom hathatós gyakorlása – és a jogi intézmények közti viszony problémája a későbbiek során igen sok zavart okozott a modern állam elméletében és gyakorlatában. [...] Az említett fejlemények elősegítették, hogy lépésről lépésre kialakuljon annak az absztrakt, személytelen államnak az eszméje, amely egyrészt egy

megszilárdult határokkal rendelkező földrajzi terület fölött gyakorolja fennhatóságát, másrészt egy olyan hivatali rendszert irányít, mely jól elkülönül a területen működő egyéb szervezetektől [...] Az államnak, mely a szuverén államok rendszerének egyik eleme, fontos sajátossága, hogy világosan körülhatárolható területtel rendelkezik; de azt is megállapíthatjuk, hogy az általa gyakorolt főhatalom (a szuverenitás) minőségét tekintve eltér a hatalomgyakorlás minden más módjától; mint ahogy az is elmondható róla, hogy az erőforrások rendkívüli és egyre növekvő mértékben állnak rendelkezésére fizikai hatalmának gyakorlására; az állam további jellegzetessége, sajátos céljában és polgárait összekötő kötelék különleges erejében rejlik. De kérdés az is, hogyan kell felfogni az államot, ha a társadalom oldaláról közelítünk hozzá. Úgy, mint valami mesterséges jogi alakulatot, amely a tiszta ész uralmát hivatott biztosítani (Kant), avagy inkább úgy, mint annak az »állatias« világnak az alternatíváját, amelyben az emberek korlátozás nélkül gyakorolják szabad akarataikat (Hobbes), esetleg úgy, mint az emberek nemzeti összetartozásának kifejezőjét (nacionalizmus), vagy talán valamilyen történelmi jelenséget kell látnunk benne, amelynek keretei közt zajlik az emberiség fokozatos öntudatra ébredése (Hegel). S vajon mi az állam feladata? Az, hogy betartasson bizonyos, az emberi magatartásra vonatkozó szabályokat (Kant), hogy fenntartsa a békét és biztonságot (Bodin), hogy előremozdítsa a polgárok jólétét (Leibniz), netán az, hogy valamiféle kulturális küldetést vállaljon magára (Herder és a kései Fichte)? [...] Az államról egyértelmű fogalmi meghatározás nem adható, méghozzá azért nem, mert azon vitatott tartalmú fogalmak közé tartozik, amelyeknek a jelentése attól függően változik, hogy konzervatív, liberális, szociáldemokrata avagy marxista oldalról közelítünk-e hozzájuk.”¹

Munkámban arra keresem a választ, mennyire illeszthető bele ebbe a definícióba a Cosa Nostra.

A kezdetek

Az olasz szervezett bűnözés emlegetésekor a laikusok elsősorban a szicíliai maffiára gondolnak. A szicíliai maffia mellett azonban más releváns szervezetek is működnek Olaszországban, elég csak a nápolyi Camorrára, a calabriai 'Ndranghetára vagy a Puglia régióban jelen lévő Sacra Corona Unitára gondolni.

¹ Vernon Bogdanor: Politikatudományi Enciklopédia. Osiris Kiadó, Budapest, 2001

A szicíliai maffia talán a világ legrégebbi szervezett bűnözői csoportja. A közvélemény szemében a maffia egyenlő a szicíliai bűnözőkkel, minden más hasonló szervezetet az ő nevükkel fémjeleznek. De mi teszi őt ennyire hatalmasá, veszélyessé? Hogyhogy képtelen az állam felszámolni a működését? Ennek megértéséhez alaposabban kell vizsgálni a szervezetet, mert megítélésem szerint nagyban hozzájárul annak megértéséhez, hogyan veheti át egy szervezett bűnözői csoport az állam feletti irányítást.

A triádokhoz hasonlóan, a szicíliai maffiánál is nehéz elválasztani a legendákat a valóságtól. Ezek alapján a maffia kezdetben nem volt más, mint a szicíliaiak önvédelmi mozgalma a különböző hódítók ellen. A több évszázados hódoltság bizalmatlanná tette a sziget lakóit, ha bármi sérelem, igazságtalanság érte őket, nem fordulhattak az idegen uralkodókhoz. A maffia hivatalos ideológiája szerint a szervezet a franciák elleni függetlenségi mozgalmakból alakult. A *Morte Ai Francesi, Indipendenza Anela*, vagyis a *Halál a franciákra, éljen a függetlenség* jelszavából eredeztetik a maffiát. Egy másik elmélet szerint szintén ekkorra tehető a megszületése. 1282-ben egy Doretto nevű francia katona megerőszakolt egy fiatal hajadont, és az anyja zavaros kiáltósaiból született meg egy olyan franciaellenes nemzeti ellenállás², amely a nagyon szegény olaszokat és szicíliaiakat tömörítette. Ez az összefogás vezetett a „szicíliai vecsernyéhez”, amelynek során több ezer francia származású szicíliait mészároltak le a következő hat hétben. A legenda szerint ekkor hátrózták el a szicíliai parasztok, hogy a saját kezükbe veszik az igazságszolgáltatást, és megalapították azt a titkos szervezetet, amelyből később kialakult a ma is létező maffia.

Majdhogynem a huszadik század végéig tartotta magát az a felfogás, hogy a maffia valójában nem más, mint olyan emberek csoportosulása, akik a saját kezükbe vették az igazságszolgáltatást, mert senki másra nem számíthatnak³. A rendőrség, a bírák mind-mind az idegen uralkodók, a gazdagok kezében voltak, ezért a szegény parasztok a kezükbe vették a sorsuk irányítását, és ha valakit valamilyen sérelem ért, ők megbosszulták. Az így megalakuló társaság védelmezi a parasztokat, saját törvényeket alkot, mint például a híres *omerta*, a hallgatás fogalma. Hogyha valakit sérelem ér, akkor semmilyen esetben sem fordulhat az államhoz, hanem a helyi maffiafőnököt keresi fel, aki igazságot szolgáltat, legyen szó szomszédok közti perpatvarról, vagy bosszúról; az általa hozott döntés szent és sérthetetlen.

² A legenda szerint a „mia figlia”, azaz „a lányom” helyett a „Ma-ffia, Ma-ffia” szavakat kiáltotta.

³ E felfogást oszlatta el a Giovanni Falcone rendőrbíró és kísérete ellen 1993-ban elkövetett merénylet.

De látnunk kell, hogy ezek az elméletek valójában nem többek, mint egy szervezet öngigazolásai, amivel sikeresen teremtették meg annak feltételét, hogy a tagok identitásérzését erősítsék, valamit nevetségessé tegyék a maffia elleni fellépést, mondván, nem létezik semmilyen maffia, az pusztán a gonosz kormányzat propagandája, amellyel a szegény, meghurcolt szicíliai népet gyötrik továbbra is. Nézzük azonban a dokumentált valóságot!

1876. március 1-jén két jómódú, idealista ifjú értelmiségi, *Leopoldo Franchetti* és *Sidney Sonnino* Palermóba érkezett, hogy vizsgálat tárgyává tegyék a szicíliai társadalmat. Ekkorra a maffia szót egy évtizede ismerte az élőbeszéd. Nem kételkedtek benne, hogy a maffia a bűnözés veszedelmes formája, és el akarták oszlatni az egymásnak ellentmondó vélekedéseket.

Franchetti beszámolója 1812-re teszi a maffia létrejöttét, amikor is a britek a napóleoni háborúk idején elfoglalták a szigetet, megkísérelték a feudalizmus felszámolását. A feudalizmus megszűntéig Szicília történelmét az idegen uralkodók és a helyi bárók harca jellemezte. Az uralkodók igyekeztek a hatalmukat centralizálni, a nemesek természetesen a saját jogaikat védtek, és mindinkább kiterjesztették a befolyásukat. Ebből a torzsalkodásból a nemeség került előnyös helyzetbe, Szicília borzalmas, hegyvidékei útjai lehetetlenné tették ugyanis a központi kormányzást a bárók közreműködése nélkül. A bárók kiváltságai széleskörűek és tartósak voltak⁴. A *don* címet, amely eredetileg a spanyol nemeseknek járt, még sok évvel később is használták minden tekintélyesebb helybelire. Ez a gyakorlat Szicília-szerte elterjedt, és nem csupán a maffia köreiben. A feudalizmus megszűntetése egyelőre csak annyit jelentett, hogy megváltoztak a központi hatalom és a tartományi önkormányzatok kötélműködésének szabályai. Arról nem is beszélve, hogy a földbirtokok hatalma lassan szűnt meg, hiszen a legutolsó latifundiumot az 1950-es években számolták fel.

Ettől eltekintve hosszú távú változások indultak el, mint például az ingatlanpiaci törvény előfeltételei, amelyek megteremtették a föld adásvételének lehetőségét. Aki pedig megszerezte a földet, hasznot akart látni belőle. Ekkorra teszik a szicíliai kapitalizmus kialakulását. A kapitalizmust a beruházás működteti, amelyet a törvénytelenység veszélyeztet. Amikor a modern állam felváltotta a feudalizmust, elvileg meg kellett volna szereznie az erőszak alkalmazásának monopóliumát. Ezt azonban képtelen volt elérni, így megmaradtak a bárók szedett-vedett, garázda hadseregei. Franchetti érvelése szerint

⁴ Például a szokást, hogy a hűbéresek kezét csókoljanak a hűbérúrnak, hivatalosan Garibaldi szüntette meg 1860-ban.

a szicíliai maffia kialakulásának kulcsa, hogy az állam katasztrofális kudarcot vallott ezen a téren. Vidéken olyan erős maradt a bárók hatalma, hogy a központi állam bíróságai és rendőrei arra kényszerültek, hogy azt tegyék, amit a helyi földesúr kíván. Ennél drámaibb volt, hogy nem csupán a bárók formáltak jogot az erő alkalmazására, hanem mindenki, aki kellő erőt és bátorságot érzett hozzá. Ahogy Franchetti írta: „*az erőszak demokratizálódott*”⁵. Ezek az emberek főként a bárók magánhadserégének nehézfiúi közül kerültek ki, akik rablóbandákba tömörülve sarcolták a vidéket. Az úgynevezett *gabellettók*⁶ gyakran béreltek földeket a nemesektől, és a minél nagyobb és gyorsabb profit érdekében maximálisan kifacsarták a parasztokat, valamint szintén erőszak alkalmazásával igyekeztek az érdekeiket érvényesíteni, akár saját kezüleg, akár másokat megfizetve. Az állam hiába szervezte meg a korszerű városi önkormányzatokat, hivatalokat, hamar bebizonyosodott, hogy ezeknek akárki parancsolhat, ha elég erős és jól szervezett, hogy rájuk kényszerítse az akaratát. A rendőrség szinte teljes egészében korrumpálódott. Franchetti úgy látta, Sziciliát a kapitalista verseny torz válfaja fojtogatta. Erőszakos piac volt, ahol a határok csak elméletben léteztek gazdaság, politika és bűnözés között. Az állam csődöt mondott, mindenkinek saját magát kellett megvédenie a saját erejéből. A *Condizioni politiche e amministrative della Sicilia* (Politikai és kormányzati feltételek Sziciliában) című tanulmányában így ír: „[az erőszakiparban] a maffiafőnök kapitalistaként és igazgatóként működik. Egyedül ő rendelheti el a bűncselekményt, szabályozza a munka és a feladatok kiosztását, fegyelmezi a dolgozókat. A maffiafőnök dolga, hogy a körülményeket megítélve eldöntse, föl kell-e függeszteni egy időre az erőszakos cselekedeteket, vagy többet kell elkövetni, brutálisabb módszerekkel. A piaci feltételekhez alkalmazkodva határozza el, milyen akciókat lehet végrehajtani, milyen embereket kizsákmányolniuk, és az erőszak mely formáját használják.”⁷ Nem nehéz észrevenni a leírásból, hogy az ekkor még „gyerekcipőben” járó maffia magán viseli azokat a jegyeket, amelyek egy kormányzatra jellemzők. Azok, akikben gazdasági vagy politikai becsvágy volt, Sziciliában két lehetőség közül választhattak: vagy fölfegyverkeznek, vagy ami valószínűbb, védelmet vásárolnak az erőszak szakértőjétől, egy maffiózótól. A maffia hatalmát ez alapozta meg: ráértett, hogy ott, ahol gyenge a központi kormányzat, átveheti a szerepét.

⁵ Leopoldo Franchetti: *Condizioni politiche e amministrative della Sicilia*. Firenze, 1877

⁶ Intézők.

⁷ Leopoldo Franchetti: i. m.

A források szerint a csoport Palermo környékén jött létre, amikor a legkeményebb és legokosabb banditák, csempészek, intézők, parasztok, ügyvédek összeálltak, hogy az erőszakiparra szakosodjanak, és a citromüzletben tökéletesített módszerrel tegyenek szert vagyona és hatalomra. Ezek az emberek átadták a módszerüket családtagoknak, üzlettársaknak. Ha éppen börtönben töltötték az időt, a rabtársaikat vonták be az üzletbe. Ez a csoport akkor vált maffiává, amikor az új olasz állam amatőr módon próbálta elnyomni. Ilyen módon legkésőbb az 1870-es évek közepére, legalábbis Palermo környékén, már szilárdan a helyén volt minden tényező a maffia létrejöttéhez. Volt védelmi pénze, befolyásos politikus barátai, voltak kiépült sejtjei, megvolt a neve, a szertartásai, és volt egy hiteltelen ellenfele: az állam. Azt nem tudhatjuk, hogy a történelemnek ebben a pillanatában egy vagy több maffia létezett-e. Azt sem tudni, hogy az 1860-as és 1870-es években Szicília különböző részeiben önálló bandák-e azok, amelyekre a hatóságok hivatkoznak. Egyes rendőrök szívesen hivatkoztak erre, hogy beilleszthetők legyenek azokba az összeesküvés-elméletekbe, amelyekre politikai uraiknak volt szükségük, hogy ezt kijátszhasák a vetélytársaik ellen. A különböző bandák háborúja sem jelenti, hogy nem lenne egységes a szervezet, hiszen elég a Cosa Nostra majdnem egy évszázaddal későbbi beháborúira gondolni⁸.

Felvetődik azonban a kérdés, hogyha a kormánzatnak tudomása volt a maffiáról, miért nem állította meg. A választ kettőbonthatjuk. Először is, a fiatal olasz államnak rengeteg bajjal kellett egyszerre megküzdenie. A legfontosabb azonban az, hogy 1876-ra a maffia szerves része lett az olasz kormányzati rendszernek.

Az egyesülés után másfél évtizedig Olaszországban egy Jobboldal nevű, laza koalíció uralkodott, amelyet az észak-olaszországi konzervatív földbirtokosok alkottak. Az ellenzék, a még ennél is lazább szerveződésű Baloldal nevű csoport, amelynek a támaszpontja dél és Szicília volt, több pénzt és demokráciát követelt. A különbség azonban inkább kulturális volt, mintsem politikai. A Jobboldalnak sokszor úgy tűnt – nem minden alap nélkül –, hogy a parlament számos déli és szicíliai képviselője a helyi főnököknek és a szavazókat megvesztegető, az ellenfeleket megfélemlítő választási gépezetnek köszönheti mandátumát. A Baloldal viszont gőgös álszentnek tartotta a jobboldaliakat, akik elárulták az olasz állam megalapításának vezéreszméit, és csúnyán elhanyagolták a délt. Délen a Jobboldal sosem volt képes jó eredmé-

⁸ Az első maffiaháború 1962 és 1969 között zajlott, a második maffiaháború, az úgynevezett „la matanza”, 1981 és 1984 között.

nyeket elérni, ezért rengetegszer játszotta ki a „maffia” kártyát, vagyis a baloldali politikusokat a maffiával való összejátszással vádolták meg. Az ellenzék politikai boszorkányüldözésnek nevezte az egész eljárást. 1875-ben, a beterveztett reformok parlamenti vitájánál azonban egy dél-olasz képviselő, *Diego Tajani* beszéde teljesen más színben tüntette fel az egész kérdést. Tajani 1868 és 1872 között a palermói fellebbviteli bíróság főügyésze volt, így módon sokat tudott a Jobboldal szicíliai uralkodásáról. Először ellenzéki képviselőtársait feddte meg, hogy a maffia létezését tagadni épp olyan, mint a Nap létezését, majd a Jobboldal ellen fordult. 1866-tól a Jobboldal arra biztatta a rendőröket, működjenek együtt a maffiával, feltéve, ha az adatokat szállít a hatóságoknak a szervezetükön kívüli bűnözőkről, és mindenkiről, akit a kormányzat felforgató elemnek tekintett. Bizonyítékként *Giuseppe Albanesét*, Palermo 1867-ben kinevezett rendőrfőnökét hozta fel⁹. Tajani végkövetkeztetése szerint: „*A maffia nem legyőzhető. Az teszi veszedelmessé, hogy a helyi kormányzat eszközévé válik.*”¹⁰ A beszéd óriási botrányt váltott ki. A Jobboldal törvényt és rendet követelő tömbje összeomlott, senki nem hitt már abban, hogy a parlament maffiaellenes és maffiabarát politikusokra oszlik. Mindkét fél számára könnyebb volt ejteni a témát. Egyiküknek sem állt igazán érdekében, hogy valóban megértsék a Szicíliában létező szervezett bűnözést. 1877-re az olasz politikusoknak minden a rendelkezésükre állt, hogy megismerjék a maffiát, de egyszersmind minden okuk is megvolt arra, hogy elfelejtsék ezt a tudást.

Az maffia olasz államrendbe való beépülésének második szakasza az 1876-os baloldali koalíciós kormány idején kezdődött. Ez a belügyminiszter, *Giovanni Nicotera* tevékeny hozzájárulásával történt, aki beavatott tagja volt a maffiának. Minisztériumát átalakította a Baloldalt segítő szavazatszerző gépezetté. Ezzel párhuzamosan megegyezett a szicíliai politikusokkal és a maffiával, hogy a kormány jobb szívvel lesz irántuk, amíg az kézben tartja a banditákat. Ezen a kormánynak gondot jelentő személyeket értették. Emellett a kirívó bűnesetek mérséklését várták el. A római kormányok belenyugodtak, hogy olyan szicíliai politikusokkal kell együtt dolgozniuk, akiket a maffia tá-

⁹ Albanese rendőrfőnököt 1869-ben leszurta egy maffiózó, akit Albanese zsarolni akart. Kiderült, hogy kapcsolatban állt azzal a bűnbandával, amely betört a fellebbviteli bíróság irodájába, számos műkinccset rabolt a palermói múzeumból. Ezen felül több gyilkosság eltussolásában is részt vett. Albanese szemrebbenés nélkül hangoztatta, mennyire tisztel egy bizonyos Bourbon-tisztviselőt, aki „érdekelte tette a maffiát a béke fenntartásában”.

¹⁰ Részlet Diego Tajani 1875-ös parlamenti felszólalásából. In: John Dickie: *Cosa Nostra. Az olasz maffia történelme*. GABO Könyvkiadó, Budapest, 2005

mogat. A maffiózók fokozatosan részesei lettek a politikai rendszernek. A tiszteletre méltó férfiak kiépítették a zsarolás iparát, és érdeklődni kezdtek más üzletágak iránt, mindeközben megtanulták, hogy a túlélésük érdekében minél fontosabbak a politikai barátságok.

A maffia teljes egészében összefonódott a szicíliai elittel. A politikai életbe való beépülést nagyban segítette a protekcionizmus, a klienspolitika, a szívességekért cserébe történő ügyintézés kiterjedtsége. Ez azonban nem egyenlő a maffiával; számos ország van a világon, ahol létezik politikai korrupció, mégsem alakult ki maffiaszerű bünszövetkezet. A protekcionizmus azonban sok pénzbe kerül. 1882-ig a költségek viszonylag szerények voltak, a lakosság két százalékát illette meg a választójog, és ezeket a szavazatokat a maffia könnyűszerrel szállította. 1882-től azonban kiterjesztették a választójogot, és megdrágultak a kampányok. A politikusok egyre több szívességet osztogattak a támogatásokért cserébe. Nagy segítség volt ehhez az olasz politikai rendszer széttörődezettsége. Olaszország történelmének túlnyomó részében nem lehetett látni a törésvonalakat a klikkek és érdekcsoportok között. Érvényes volt ez a legmagasabb szinttől a legalsóig, a mezővárosok előljáróságaitól a nemzetgyűlésig. Ebben a rendszerben egy stratégiaiag fontos ponton elhelyezkedő kisebbség nagy hatalomra tehetett szert. A maffia és politikusai a legtöbb esetben éppen az ilyen kisebbségekben találhatók. Normál esetben nem igényelt volna nagy politikai elszántságot ennek felszámolása, de a korabeli, koalíciós konfliktusokkal terhelt kormányok alig néhány hónapig maradtak a helyükön, sokszor szicíliai képviselők támogatásával.

A fasizmus idején majdhogynem sikerült megtörni a maffia hatalmát. Mussolini felismerte, hogy a szicíliai maffia az igazi ura a szigetnek¹¹, és *Cesare Mori* kinevezésével teljhatalmat adott a maffia felszámolására¹², ezt megakadályozta az amerikai partraszállás.

Egy újabb fejezet volt a maffia hatalmának stabilizálásában az 1940-es évek végi kiegészítés a Kereszténydemokrata Párttal. Pedig a párt eredetileg nem a maffia fedőszerve volt. Az Olasz Köztársaság megszületésekor a családi értékeket, a magántulajdont és a társadalmi békét tűzte ki zászlajára. Ami miatt azonban mégis egymás felé fordultak, az a szívességeken alapuló hatalomgyakorlás művészete volt. A szicíliai Kereszténydemokrata Párt temérdek

¹¹ Mussolini 1924-ben, szicíliai látogatásakor határozta el a maffia végleges felszámolását, a legenda szerint a maffiózó-polgármester, Don Francesco Cuccia megvetően legyintett a miniszterelnök testőreire, mondván: „Velem van, a védelmem alatt áll. Mi szüksége ezekre a zsarukra?”

¹² Körülbelül tízezer maffiózónak kikiáltott személyt ítéltek el, deportáltak, csak Palermóban ötezret. Természetesen sok esetben a politikai riválisokat is a maffiával való együttműködés vádjával ítéltek el.

helyi klikket foglalt magában, amelyek a protekció elvére épültek. A klikkek vezetői pontosan azt a fajta személyes kapcsolatrendszert kínálhatták, amelyet a maffiózók is kedveltek. Így helyreállt a politikusok és bűnözők eszmecseréje, amelyet a fasizmus megnehezített: a kéz kezét mos elve. A kereszténydemokrata politikusok egy részének az lett a sorsa, hogy több mint négy évtizedig a szicíliai szervezett bűnözés kedvenc közvetítője legyen Rómában. Erre a legfényesebb bizonyíték *Giulio Andreotti*, hétszeres miniszterelnök, az olasz parlament örökös szenátora. Bár felmentették mind 1999-ben, mind 2003-ban a maffiával való összejárás ügyében, ez azonban csupán a felhozott ügyek elévülése miatt történt. Ettől függetlenül 2003-ban egy másik perben mégis bűnösnek találták: a maffia segítségével megöletett egy öt zsaroló újságíró. Számos jel utal arra, hogy 1994 óta a tiszteletre méltó férfiak arra utasítják embereiket, hogy a Forza Italia jelöltjeire szavazzanak. *Antonino Giuffrè*, a Cosa Nostra caccamói *mandamentója*¹³ főnökének vallomása szerint szoros kapcsolat állt fenn a maffia és *Silvio Berlusconi* között. Állítása szerint szövetség volt a maffia és a Forza Italia között. Ezeket az állításokat azonban semmilyen bizonyíték nem támasztja alá.

A maffia „ideológiája”

A szicíliai maffia állam az államban. Ahogy Giuseppe di Christina, a dél-szicíliai Riesi egykori maffiafőnöke mondta: „*Az állammal párhuzamosan van egy erősebb és hatékonyabb hatalom, amely cselekszik, mozog, pénzt keres, ől és még igazságszolgáltatása is van – és mindezt a hatóságok háta mögött.*” Nézzük, mire alapozza ezt a kijelentését!

Az ideológiáról már beszéltünk. Itt azonban meg kell említenünk, hogy a kérdésnek van egy másik aspektusa is. A mítoszon kívül megfigyelhető egy uralkodó eszme a maffián belül. Tagjait erős vallásosság jellemzi. Nem véletlen, hogy a maffiát sokáig támogatta az egyház is, mert úgy tűnt, ugyanolyan értékrendet vall: belenyugvás, alázat, hagyomány- és családtisztelet. A jelenleg börtönbüntetését töltő, egykori főnökök főnöke¹⁴, *Bernardo „Traktor” Provenzano*¹⁵ kis cédulák segítségével a rejtkehelyéről irányította a szervezetét, ezek közül néhányat elfogtak; mindegyiken van áldás és egy fohász,

¹³ Kerület.

¹⁴ Capo di tutti Capi, a legmagasabb beosztás a maffia hierarchiáján belül.

¹⁵ Provenzano 1993-ban, Toto Riina börtönbe kerülése után örökölte meg a főnökök főnöke tisztségét.

¹⁶ 42 év bujkálás után, 2006-ban tartóztatták le.

amelyben Isten segítségét kéri. A család szentsége megkérdőjelezhetetlen. Igaz, a családnak kettős jelentése van. A klasszikus értelemben vett család föllött a szervezet áll, amely fontosabb, mint a vér szerinti kötelék. A társaság kultúrájának alapvető része a patriarchális, régimódi hímsovinizmus, a házastárs iránt a legnagyobb tiszteletet kell mutatni. Ennek részben üzleti oka van, egy sértett feleség ugyanis rengeteg kárt képes okozni, ha bosszúból a rendőrségen fecsegne.

A maffiózók mindent az Isten, a család és a becsület nevében tesznek. Az idegenek iránti bizalmatlanság a nacionalizmust erősíti. Soha nem lehet a szervezet tagja olyasvalaki, aki nem ezt az értékrendet követi. Mielőtt valakit tagjukká avatnak, sokáig figyelik, s csak akkor lépnek kapcsolatba vele, ha megbizonyosodtak, hogy az általuk preferált elveket vallja. Nem véletlen, hogy a huszadik század közepén a Cosa Nostra tevékenyen részt vett a Kommunista Párt elleni kampányban, rendszeresen szétzavarta az üléseit, nem egy esetben kivégezve¹⁶ baloldali szimpatizánsokat, szakszervezeti tagokat. Úgy vélem, az ideológiának akár első, akár második értelmezéséről beszélünk, mindkettő sajátos szerepet tölt be. A *Parasztbecsület* mítosza¹⁷ kontinuitást jelez azzal a legendával, amely a maffia születésére vonatkozik. Egy olyan képet sugall magáról, még ha valótlan is, amellyel támogatókat, szimpatizánsokat szerez magának, valamint kiváló érvként szolgált, amikor a kormányzatnak a maffia elleni fellépését kívánta hitelteleníteni.

Ez a kép segített abban, hogy összemossák a maffiát a szicíliaiakkal. A maffia szóban nem egy szervezetet láttak, hanem az erőszakos szenvedélynek és az „arabos” gögnek azt a keverékét, amely állítólag meghatározta a szicíliaiak viselkedését. A maffia sokak szemében a becsület primitív fogalmát jelentette, a lovagiasság kezdetleges kódexét, amelynek a vidék elmaradott lakossága engedelmeskedik. Ezt a felfogást nemcsak az észak-olaszok vallották. Szicília egyik első szociológusa, *Alfredo Niceforo* így ír *L'Italia barbara contemporanea* (Jelenkori barbár Itália) című könyvében: „*A szicíliai embernek [...] a véreben van az örök lázadás és a féktelen önimádat – röviden, tökéle-*

¹⁶ A legnagyobb botrány Salvatore „Turi” Guilianóhoz, a Szicíliai néven elhíresült utolsó banditához kapcsolódik, aki a maffiával és a Kereszténydemokrata Párttal együttműködve 1947. május 1-jén megtámadta a Portella della Ginestra síkságon összegyűlt Népi Tomörülés szimpatizánsait; a mintegy tízpercnyi géppuskázás tizenegy halottat követelt.

¹⁷ Az 1890-ben bemutatott Parasztbecsület a legtisztább megtestesülése a Sziciliáról és a maffiáról szóló mítosznak, amely közel áll a szicíliai maffia hivatalos ideológiájához, miszerint a maffia nem szervezet, hanem rátartói büszkeséget és becsületet jelent, amely mélyen gyökeredzik minden szicíliaiban. A parasztbecsület fogalma kizárja azt a gondolatot, hogy a maffiának egyáltalán lenne említésre méltó története.

*tes mafioso!*¹⁸ De a *L'uomo delinquente*¹⁹ (A bűnöző ember) című könyvében hasonlóan vélekedik a neves kriminológus, *Cesare Lombroso* is a szicíliaiak elmaradottságáról, és természetesnek tartja, hogy a primitív szicíliaiak mind bűnözők. 1899-ben, a „demopszichológia” professzora, *Giuseppe Pitre* így határozta meg a maffiát: „*A mafia nem szekta és nem is szövetség, nincsenek szabályai, törvénykönyve. A maffiózó nem tolvaj, nem is bűnöző [...] A mafia éntudatot jelent, a személyes erő szertelenül önértékelését [...] A maffiózó olyan ember, aki megadja másoknak a tiszteletet, de ugyanezt megköveteli magának is. Ha valaki megsérti, nem fordul a törvényhez.*”²⁰ Ezt a leírást gyakran emlegették az 1970-es évek közepén is.

A szicíliai kultúrát túlságosan sokáig keverték össze az úgynevezett *mafiositával*, és ez a zűrzavar a maffia érdekeit szolgálta. Gondoljunk csak bele, mekkora segítség a szervezetnek, ha az emberek úgy tartják, nem is léteznek. „*Az összeesküvés-elméletet olyanok találták ki, akik nem értik a szicíliai gondolkodást.*”²¹ Rengeteg író fogalmazta meg ezt a hamis érvet: a sok évszázados megszállás bizalmatlanná tette a szicíliaiakat az idegenekkel, így természetesen jobban szeretik az ügyeiket maguk között intézni anélkül, hogy a rendőrséget vagy a bíróságot belevonnák.

A maffia és a szicíliaiak közötti választóvonal elmaszatolása következtében azonban hiábavalónak tűnhet a bűnözők elleni törvényes fellépés. Ha a primitív gondolkodásmód a hibás, akkor az egész szigetet bíróság elé kellene állítani. Ahogy az olasz mondás tartja: ha mindenki bűnös, akkor senki sem bűnös.

A maffia mintegy másfél száz évig nagy sikerrel házalt ezzel a hazugság-gyűjteménnyel, aminek a legalattomosabb következménye a tudatlanság és a kétely gerjesztése volt.

Állam az államban

De miért hasonlít egy államhoz? A maffia egy körülhatárolt terület fölött igyekszik megszerezni a hatalmat. Minden család árnyékhatalomként parancsol a területén élő embereknek. A védelmi pénz ugyanaz a számára, mint az adó a törvényes kormányynak. A különbség csupán annyi, hogy a maffia mindent és mindenkit igyekszik „megadóztatni”, legyen szó törvényes vagy illegális tevés-

¹⁸ Alfredo Niceforo: *L'Italia barbara contemporanea*. Remo Sandron, 1898

¹⁹ Cesare Lombroso: *L'uomo delinquente*. Hoepli, Milan, 1876

²⁰ Giuseppe Pitre: *Usi e costumi, credenze e pregiudizi del popolo siciliano*, Palermo, 1889

²¹ Uo.

kenységről. Előfordul, hogy egyszerre védi az ékszerészt és a bandát, amelyik kirabolja. Az államhoz hasonlóan fenntartja magának a jogot, hogy döntsön az alattvalói életéről és haláláról. Saját törvényeket alkot, amelyeknek betartása felett örökdik. A maffiának külön kormánya van, amely meghatározza az általános alapelveket, a szervezet stratégiáját. A szervezetnek saját igazságszolgáltatása van, saját törvényeket alkot. Mindezeket a bizottság intézi. Az előbbieken kívül egyéb jellemzőkről is beszélhetünk. A maffiának hadserege van, saját ideológiája, ráadásul egyfajta szociális állam jegyeit is magán viseli, ugyanis börtönbe kerülő tagjairól, azok családjáról gondoskodik. Ha egy tagja „munkaképtelenné” válik, havonta magas fizetést, egyfajta segélyt kap, amelyből eltarthatja magát és a családját. A „kormányzati” tevékenységéből azonban ritkán tesz szert nagy haszonra. A védelmi pénzekből származó profitot rögtön visszaforgatja, amelyből fenntartja gyilkolási potenciálját: ügyvédeket, rendőröket, újságírókat, politikusokat, bírákat pénzel. Ezekre szüksége is van, hogy az igazán nyereséges üzletekből kivehesse részét.

Érdekes hasonlóság figyelhető meg *Thomas Hobbes* politikaelmélete között. Hobbes szerint az embereket a saját vágyaik irányítják, fájdalmaikat próbálják elkerülni az önfenntartás érdekében. Mindenki harcol mindenki ellen, nincs közös erkölcsi rendszer, ezért az embereket az értelmük vezérli a béke alapelveinek követésére. Ebből következik, hogy mindenki lemond a jogairól, s ha ez megtörténik, létrejön a polgári társadalom. Ez az állapot azonban ellenkezik az emberek természetes szenvedélyével, ezért a béke fenntartása akár erőszakos úton is kieszközölhető. Az állam lényege tehát, hogy mindenki szerződik egymással, megbíz egyetlen személyt, hogy az mindenki erejét és eszközeit a béke és közös védelem érdekében a saját belátása szerint használja. Az uralkodót csak abszolútnak tudja elképzelni, nincs mellette képviseleti szerv, hiszen ez konfliktushoz vezetne.

Maffia mint kormányzat

A maffia központi szervezete a bizottság. Ez a bizottság felel a szervezet általános stratégiájának meghatározásáért, az egyes családok közti viszályok megszüntetéséért. De ugyanúgy az ő kompetenciája az igazságszolgáltatás, a törvények megalkotása. A mai napig működő bizottság 1957-ben jött létre. Ekkor került sor arra a találkozóra, amelyet az amerikai szicíliai maffia és a Cosa Nostra közt szervezett meg *Joe Bonanno* a nemzetközi kábítószer-kereskedelemben való bekapcsolódás ügyében. Megszervezése *Tommaso*

*Buscetta*²² nevéhez fűződik, Bonanno javaslatára. New Yorkban ekkor már működött az a bizottság, amelyet az öt család fejei alkottak²³. A legfőbb cél az üzleti versengés korlátok között tartása volt.

Buscetta elmagyarázta, hogy a fasizmus bukása után, de 1957 előtt a Cosa Nostrán belül a kommunikáció intenzív, ám részleges volt. A különböző családok, különösen a befolyásos, tiszteletre méltó férfiak találkoztak, hogy megbeszéljék az ügyeket. Döntések azonban csak lassan születtek, miután sokszor végigragták őket. Buscetta segítségére volt *Gaetano „Tano” Badalamenti*, a cinisi alfőnök és *Salvatore „Kismadár” Greco*. Ez a háromtagos alkotmányozó munkabrigád alkotta meg a Cosa Nostra új működési szabályzatát. Szicília minden tartományának megvolt a maga bizottsága (csak 1975-ben alakították meg az egész szigetre kiterjedő regionális vagy provinciaközi bizottságot). Palermo tartományban túl sok család volt – legalább ötven – ahhoz, hogy működőképes lehessen az a tanácskozó testület, amelyben minden család képviselteti magát. Így kialakították az átmeneti szintet, a mandamentót, amely három *coscát*²⁴ foglal magában. Ezek hárman választanak egy képviselőt a mandamentóból, az foglal helyet a bizottságban. Mivel el akarták kerülni, hogy kevés ember kezében túl sok hatalom összpontosuljon, senki nem lehetett egyszerre egy család főnöke és képviselő a bizottságban. A bizottság legfontosabb feladatai közé tartozik a tiszteletre méltó férfiak meggyilkolása szabályainak lefektetése. Ez a bizottság, bár a nemzetközi heroinkereskedelem megszervezésének apropójából alakult ki, mégis inkább egy nagyon gondosan megtervezett képviseleti mechanizmus, amely inkább politikai, mint üzleti képződmény.

A maffia mint törvényhozó hatalom

A Cosa Nostra az államokhoz hasonlóan saját törvényekkel szabályozza a mindennapi életet. Egyes törvények a tagokon kívül Szicília minden lakójára kötelező érvényűek. Ezek be nem tartása a legsúlyosabb következményekkel járhat. Az egyik legismertebb, leghíresebb norma az omerta, más néven a

²² Buscetta, a „két világ főnöke”, 1984-ben választotta a hatóságokkal való együttműködést, amelynek keretében Falcone rendőrbíró és csoportja lefolytathatta a híres „csúcspert”. Buscetta vallomása rengeteget segített a Cosa Nostra szervezetének, működésének megértésében, valamint a maffiával özszejátszó politikusok feltérképezésében, többek között Andreo Giulietto ellen is vallott 1996-ban.

²³ A bizottságot Salvatore „Lucky” Luciano szervezte meg a New York-i öt családból, azzal a céllal, hogy felosszák egymás közt a hatalmat, valamint központosítsák a maffia működését, ezáltal is elkerülve az egymás közti háborút.

²⁴ Család.

hallgatás törvénye. Bármilyen bűncselekmény történik, szigorúan tilos a hatóságokhoz fordulni. *Turrisi Colonna* az 1864-ben megjelenő, *Pubblica sicurezza in Sicilia nel* (Közbiztonság Sziciliában) című tanulmányában így fogalmaz: „Sziciliában létezik a tolvajoknak egy szektája, amelynek az egész szigeten vannak kapcsolatai. A rendőrségtől alig vagy egyáltalán nem fél, mert bízik benne, gond nélkül megszökhet bármilyen rendőrségi nyomozás elől. A szekta nem tart a bíróságoktól sem: azzal büszkélkedik, hogy terhelő bizonyíték ritkán kerül elő a tanúkra gyakorolt nyomás miatt.”²³ Ez a mondat világítja meg talán legjobban az omerta erejét. Ha fényes nappal az utcán lelőnek valakit, hiába látták az esetet többtucatnyian, a rendőrség egyszerűen nem talál tanúkat. Aki megszegi ezt a szabályt, azt a maffia kivégzi. Az omertának van egy másik oldala. Ha valakit sérelem ér, például megerőszik a lányát, nem tesz feljelentést a rendőrségen. A helyi keresztpárt keresi fel, aki gondoskodik a megfelelő büntetésről. A legtöbb ismert törvény azonban a maffia tagjaira vonatkozik. Nevezhetjük egyfajta becsületkódexnek is, amelynek a megszegése súlyos következményekkel jár.

Érdekes paradoxon figyelhető meg a hallgatás törvénye és a maffia egyik legfontosabb belső szabálya között: mindig igazat kell mondani. Ez persze csak a „család” tagjai között érvényes. A maffiózók igazmondási kötelezettsége arra szolgál, hogy előmozdítsa a kölcsönös bizalmat, amely meglehetősen ritka a törvényen kívül élők közt. A bizalom igénye magyarázza meg a maffia szexre és házasságra vonatkozó részeit is. Tagoknak tilos prostituáltakat futtatniuk. A szervezet egy másik tagjának a feleségével folytatott szexuális viszony szintén halállal büntetendő. Ha egy maffiózó szerencsejátékot üz, nőzik, dicsekszik a vagyonával, akkor megbízhatatlannak tartják, ekként pedig feláldozhatónak. Ezeknek a szabályoknak a betartásával megmutatja a társainak: bízhatnak benne. Minél megbízhatóbb egy maffiózó, minél nagyobb az erkölcsi tőkége, annál több hatalom, pénz, információ felett rendelkezik, amelyek a ranglétrán való előrejutást segítik elő.

Korábban már volt szó róla, hogy a maffiózónak örködnie kell a felesége jó híre fölött. Egy tiszteletre méltó férfi azért nem lehet strici, nehogy egy *uomo d'onore* felesége megalázó helyzetbe kerüljön a környezetében. A vérségi köteleknél fontosabb a „család” iránti hűség. Minden esetben a Cosa Nostra rendelkezésére kell állni, még akkor is, hogyha a maffiózó felesége éppen a kórházban vajúdik. Az asszonyok tevékenyen is támogathatják a fér-

25 Turrisi Colonna: *Pubblica sicurezza in Sicilia nel*. G. Lorusnaider, Palermo, 1864

jük munkáját, de mindig csak alárendelt szerepben. Asszonyokat nem vehetnek fel a maffiába, a tiszteletreméltóság kizárólag a férfiak kiváltsága.

A sértést minden körülmények között meg kell torolni. Ennek elmulasztása nagyban rontja a maffiózó hitelét, becsületét, és az előbb említett következményekkel jár. Bár Szicília lakói mélyen vallásosak, nem ismerik a bűnbocsánatot. A becsületet csak vérrrel lehet tisztára mosni. Ezt nevezik *vendettának*, azaz vérbosszúnak.

Tilos másik tag vagy másik család pénzéhez nyúlni. Nem lehet a Cosa Nostra tagja az, akinek közeli rokona rendőr, akinek valamelyik családtagja nem megbízható, aki helytelenül viselkedik, vagy nem tartja magát az erkölcsi értékekhez. Tilos rendőrrel mutatkozni.

Feltételezhető, hogy a felsoroltakon kívül rengeteg egyéb törvény szabályozza a maffia működését, tagjainak viselkedését, hiszen nélkülük nem vált volna ilyen jelentős szervezetté.

A maffia mint igazságszolgáltató hatalom

Hála Tomasso Buscetta vallomásának, ma már rengeteget tudunk a maffia működéséről. Korábban is voltak tanulmányok, beszámolók, mint például az említett Turrisi Colonna feljegyzései, de ezeket nem vette komolyan a kormányzat. Colonna írásából értesültünk arról a bizottságról, amely a maffia szabályait megszegő tagok sorsáról dönt. Ezek szinte kivétel nélkül halálos ítéleteket hoznak. A bizottság felhatalmazása nélkül egyetlen tag sem végezhető ki. Ahhoz, hogy valakit elítéljenek, be kell bizonyítani a hűtlenségét, alkalmatlanságát. Minden egyes maffiagyilkosság a bizottság döntése. Egy ellenség kivégzése összhangban kell hogy álljon a Cosa Nostra-vezetők általános stratégiájával.

A maffia védelmezi azokat, akik hozzá fordulnak. A szicíliaiak hagyományosan távolságtartók az idegenekkel, az állammal. Soha nem fordulnak a rendőrséghez, ha sérelem éri őket. Vagy ők vesznek elégtételt, ha elég erősek, vagy a helyi maffiafőnök közbenjárását kérik. Mivel a maffia monopolizálta az erőszak alkalmazását, ezért mindenki hozzá fordul.

A maffia mint önkormányzat

A maffia önkormányzatiságára a szervezet felépítéséből következtetünk. Minden egyes településen kiépült a hálózata. A helyi főnökök vannak a hie-

rarchia alján. Ezen a területen ők képviselik a Cosa Nostrát. A helyi maffiózó állapítja meg a szervezet stratégiáját, amely nem lehet ellentétes a főbizottság általános elveivel. Ők szállítják a maffia által támogatott képviselőknek a szavazatokat. Idetartoznak a maffia tevékenységének alapjai, mint a védelmi pénz behajtása, a rablások, ezekről a helyi főnök dönt.

Mindezen jellemzők, úgy vélem, bizonyítják, hogy a szicíliai maffia az olasz állam alternatívájaként működik. Innen már csak egy lépés a maffiaállam létrejötte, amikor egy szervezett bűnözői csoport teljesen átveszi az állam szerepét. Mint ahogy látni fogjuk, erre kísérletet is tettek.

1943. szeptember végén a szövetségesek kinevezték *Lucio Tasca Bordonarót* Palermo polgármesterévé, aki maga is a „tiszteletre méltók társaságának” tagja volt. Szicília-szerte hasonló embereket állítottak hasonló pozíciókba. Társaihoz hasonlóan Bordonaro is megértette, hogy a háború végén kiújulnak a harcok a földtulajdonért. Válaszul a szigeten elsőként aktivizálódó politikai szervezet, a szicíliai szeparatista mozgalom élére állt. A szeparatistáknak az volt a céljuk, hogy Sziciliát az amerikai sas védelme alatt független államként kiáltásák ki. Bordonaro és társai abban reménykedtek, hogy így megőrizhetik a régi uralkodóréteg hatalmát, és sakkban tarthatják a rettegett baloldalt. A szeparatista földbirtokosoknak természetes szövetségesei voltak a maffiózók, akik őrizték és igazgatták a birtokaikat, cserébe politikai védelmet kaptak²⁶. Míg a maffia politikai szárnya túlnyomórészt a szeparatisták mellett sorakozott föl, katonai szárnyát felszólították, hogy az új baloldali fenyegetés ellen harcoljon. 1945 szeptemberében azonban a helyzet gyökeresen megváltozott. Az AMGOT (*Allied Military Government for Occupied Territories*) megszűnése után a szeparatisták amerikai támogatása elpárolgott. Létrejött egy erős, új nacionalista párt, a kereszténydemokraták, amellyel versenyezni kényszerültek. A kereszténydemokraták a teljes függetlenség helyett regionális parlament felállítását javasolták, ezzel sikeresen kifogták a szelet a szeparatisták vitorlájából. Ez vezetett a szeparatistáknak ahhoz a kétségbeesett elhatározásához, hogy felkelést robbantanak ki, ám a felkelőket játszva leverték. A maffia a szeparatisták bukásából értette meg, hogy számukra a legjobb érdekvédelmi eszközt a kereszténydemokraták jelentik, és ahogy láthatuk, ez a közeledés gyümölcsöző volt.

²⁶ Andrea Finocciaro Aprile, a szeparatista mozgalom egyik vezetője 1944-ben a következőket mondta: „Ha a maffia nem létezne, ki kéne találni. Én a maffiózók barátja vagyok, még akkor is, ha személy szerint ellenzem a bűnözést és az erőszakot.” Tommaso Buscetta azt állította, Aprile maga is a maffia beavatott tagja volt. In: John Dickie: i. m.

Összegzés

Az előbbieken igyekeztem megmutatni, hogy létezik egy olyan szervezet, amely az állam gyengeségének következtében képes volt átvenni annak feladatait azáltal, hogy hasonló elvek alapján szervezte meg magát. Dolgozatomban azokat a momentumokat vizsgáltam, amelyek elősegítették a maffia e borzasztó hatalmának kiépítését.

IRODALOM

- Andreides Gábor:** Két olaszországi bírósági ítélet apropóján... Grotius.hu, 2010. szeptember 1.
- Bogdanor, Vernon:** Politikatudományi Enciklopédia. Osiris Kiadó, Budapest, 2001
- De Jasay, Anthony:** Az állam. Osiris Kiadó, Budapest, 2002
- Dickie, John:** Cosa Nostra. Az olasz maffia történelme. GABO Könyvkiadó, Budapest, 2005
- European Union organised crime situation report. Europol, 2000
- Europol Annual report. Europol, 2001
- Paoli, Letizia:** Mafia and Organised Crime in Italy: The Unacknowledged Successes of Law Enforcement. *West European Politics*, vol. 30, no. 4, 2007
- Project COLA. European Union Cocaine Situation Report. Europol, 2007
- Shelley, Louise L.:** Mafia and the Italian State: The Historical Roots of the Current Crisis. *Sociological Forum*, vol. 9, no. 4, 1994